

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ВИЩИЙ ДЕРЖАВНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКРАЇНИ
«БУКОВИНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
HIGHER STATE EDUCATIONAL ESTABLISHMENT OF UKRAINE
"BUKOVINIAN STATE MEDICAL UNIVERSITY"

Індексований у міжнародних наукометричних базах:

Academy (Google Scholar)
Ukrainian Research & Academy Network
(URAN)
Academic Resource Index Research Bib

Index Copernicus International
Scientific Indexing Services
Включений до Ulrichsweb™ Global Serials
Directory

**KLINICHNA TA
EKSPERIMENTAL'NA
PATOLOGIYA**

**CLINICAL & EXPERIMENTAL
PATHOLOGY**

На всі статті, опубліковані в журналі «Клінічна та експериментальна патологія»,
встановлюються цифрові ідентифікатори DOI

Т. XVI, № 2 (60), 2017

**Щоквартальний український
науково-медичний журнал.
Заснований у квітні 2002 року**

**Свідectво про державну реєстрацію
Серія КВ №6032 від 05.04.2002 р.**

Засновник і видавець: Буковинський державний медичний університет, м. Чернівці

Головний редактор

Т. М. Бойчук

Перший заступник головного редактора

В. Ф. Мислицький

Відповідальні секретарі:

С. Є. Дейнека

О. С. Хухліна

Секретар

Г. М. Лапа

Наукові редактори випуску:

д. мед. н., проф. Булик Р. Є.

д. мед. н., проф. Колоскова О. К.

д. мед. н., проф. Полянський І. Ю.

Редакційна колегія:

Булик Р. Є.

Власик Л. І.

Денисенко О. І.

Іващук О. І.

Ілащук Т. О.

Колоскова О. К.

Коновчук В. М.

Масікевич Ю. Г.

Пашковський В. М.

Полянський І. Ю.

Сорокман Т. В.

Ткачук С. С.

Федів О. І.

Адреса редакції: 58002, Чернівці, пл. Театральна, 2, видавничий відділ БДМУ.

Тел./факс: (0372) 553754. **E-mail** myslytsky@gmail.com vfmyslickij@bsmu.edu.ua

Повнотекстова версія журналу представлена на сайті <http://www.bsmu.edu.ua/files/KEP/>

Електронні копії опублікованих статей передаються до **Національної бібліотеки ім. В.В.Вернадського** для вільного доступу в режимі on-line.

Реферати статей публікуються в "**Українському реферативному журналі**", серія "Медицина"

Редакційна рада:

проф. А.В. Абрамов (Запоріжжя, Україна); акад. РАН, проф. І.Г. Акмаєв (Москва, Російська Федерація); проф. Е.М. Алієва (Баку, Азербайджан); проф. А.І. Березнякова (Харків, Україна); проф. В.В. Братусь (Київ, Україна); проф. Т.М. Досаєв (Алмати, Республіка Казахстан); чл.-кор. НАН України, проф. В.М. Єльський (Донецьк, Україна); проф. І.М. Катеренюк (Кишинів, Республіка Молдова); проф. Ю.М. Колесник (Запоріжжя, Україна); акад. АН ВШ України, проф. С.С. Костишин; проф. М. В. Кришталь (Київ, Україна); чл.-кор. АМН України, проф. В.А. Міхньов (Київ, Україна); чл.-кор. НАМН України, проф. М.Г. Проданчук; акад. АМН, чл.-кор. НАН України, О.Г. Резніков (Київ, Україна); чл.-кор. НАН України, проф. В.Ф. Сагач (Київ, Україна); чл.-кор. НАН України, проф. Р.С. Стойка (Львів, Україна); акад. НАМН, чл.-кор. НАН України М.Д. Тронько; проф. В. В. Чоп'як (Львів, Україна); проф. В.О. Шидловський (Тернопіль, Україна); проф. Шумаков В. О. (Київ, Україна).

Наказом Міністерства освіти і науки України від 06.11.2014 р., № 1279 журнал "Клінічна та експериментальна патологія" включено до переліку наукових фахових видань України

Рекомендовано до друку та поширення через Інтернет рішенням вченої ради вищого державного навчального закладу України «Буковинський державний медичний університет (протокол № 11 від 24.05.2017 р.)

Матеріали друкуються українською, російською та англійською мовами

Комп'ютерний набір і верстка -
М.П. Мотрук
Наукове редагування - редакції

Рукописи рецензуються. Редколегія залишає за собою право редагування.

Редагування англійського тексту - Г. М. Лапи

Передрук можливий за письмової згоди редколегії.

Коректор - І.В. Зінченко

Група технічно- інформаційного забезпечення:
О.В. Залявська,
Л.І. Сидорчук,
В.Д. Сорохан

ISSN 1727-4338

DOI 10.24061/1727-4338.XVI.2.60.2017

© "Клінічна та експериментальна патологія" (Клін. та експерим. патол.), 2017

© **Clinical and experimental pathology (Clin. and experim. pathol), 2017**

Founded in 2002

Publishing four issues a year

© "Клиническая и экспериментальная патология" (Клин. и эксперим. патол.), 2017

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ ВИЩИХ МЕДИЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ УКРАЇНИ, ЯК ОДИН З ЕТАПІВ ЇХ ПОДАЛЬШОЇ АДАПТАЦІЇ ДО РОБОТИ В ЛІКУВАЛЬНО-ПРОФІЛАКТИЧНИХ ЗАКЛАДАХ

В.В. Анцупова, О.В. Гришняєва¹, В.В. Григорук², Я.А. Ушко³, В.Г. Остапчук

Вищий державний навчальний заклад України "Буковинський державний медичний університет", м. Чернівці; Харківська медична академія післядипломної освіти¹; Харківський національний медичний університет²; ВДНЗ "Івано-Франківський національний медичний університет"³

Ключові слова:

самостійна робота студентів, медико-психологічний супровід, процес адаптації, форми та методи самостійної роботи, особисті якості, навчально-виховний процес, лікувально-профілактичні заклади.

Клінічна та експериментальна патологія Т.16, №2 (60). С.124-127.

DOI:10.24061/1727-4338.XVI.2.60.2017.25

E-mail: antsupova.vita@bsmu.edu.ua

Резюме. Одним із основних завдань вищої освіти є надання фундаментальних професійних знань та формування творчої особистості спеціаліста, виховання фахівця здатного до саморозвитку, безперервної самоосвіти, креативного мислення, відкритого до інноваційних форм діяльності. Однією з важливих складових навчального процесу є самостійна робота студентів. У статті обговорюється роль викладача, адміністрації лікувальних установ в організації самостійної роботи студентів вищих медичних навчальних закладів України, обґрунтована її важливість і особливість у подальшій адаптації майбутніх фахівців до роботи в лікувально-профілактичних установах.

Ключевые слова:

самостоятельная работа студентов, медико-психологическое сопровождение, процесс адаптации, формы и методы самостоятельной работы, личностные особенности, учебно-воспитательный процесс, лечебно-профилактические учреждения.

Клиническая и экспериментальная патология Т.16, №2 (60). С.124-127.

САМОСТОЯТЕЛЬНАЯ РАБОТА СТУДЕНТОВ ВЫСШИХ МЕДИЦИНСКИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ УКРАИНЫ, КАК ОДИН ИЗ ЭТАПОВ ИХ ДАЛЬНЕЙШЕЙ АДАПТАЦИИ К РАБОТЕ В ЛЕЧЕБНО-ПРОФИЛАКТИЧЕСКИХ УЧРЕЖДЕНИЯХ

В.В. Анцупова, Е.В. Гришняева, В.В. Григорук, Я.А. Ушко, В.Г. Остапчук

Резюме. Одной из основных задач высшего образования является приобретение фундаментальных профессиональных знаний, а также формирование личности и воспитание специалиста, способного к саморазвитию, непрерывному самообразованию, креативному мышлению, открытого для инновационных форм деятельности. Одной из важных составляющих учебного процесса является самостоятельная работа студентов. В статье обсуждается роль преподавателя, администрации лечебных учреждений в организации самостоятельной работы студентов высших медицинских учебных заведений Украины, обоснована её важность и особенность в последующей адаптации будущих специалистов к работе в лечебно-профилактических учреждениях.

Keywords:

Independent work of students, medical and psychological

INDEPENDENT WORK OF STUDENTS IN HIGHER MEDICAL EDUCATIONAL INSTITUTIONS OF UKRAINE, AS ONE OF THE STAGES OF THEIR FURTHER ADAPTATION TO WORK IN HEALTH CARE SETTINGS

V.V. Antsupova, E.V. Grishnaeva, V.V. Grygoruk, I.A. Ushko V.G. Ostapchuk

Abstract. *One of the main tasks of higher education is to provide basic professional fundamental knowledge and creative personality formation of specialist, training specialist capable of self-development, lifelong learning, creative thinking, open to innovative forms of activity. One important components of the educational process is self-study students. The article discusses the role of the teacher, the administration of medical institutions in the organization of independent work of students in higher educational institutions of Ukraine, proved its importance and feature in further adapting future professionals to work in health care facilities.*

support, adaptation process, forms and methods of independent work, personal characteristics, educational process, treatment and prevention institutions.

Clinical and experimental pathology. Vol.16, №2 (60). P.124-127.

Вступ

Одним з основних завдань вищої освіти є формування творчої особистості спеціаліста, який є здатним до саморозвитку, безперервної самоосвіти, креативного мислення, відкритого до інноваційних форм діяльності. При цьому майбутній спеціаліст повинен бути стійким до стресу, вміти швидко адаптуватися у складних умовах праці або в умовах, що швидко змінюються. Незалежно від отриманої професії та характеру роботи будь-який молодий спеціаліст у процесі навчання повинен надбати фундаментальні професійні знання, фахові вміння та навички, досвід творчої, пошукової та соціально-оціночної діяльності. Усі ці якості формуються в процесі самостійної роботи студентів, так як припускають максимальну індивідуалізацію діяльності кожного студента і можуть одночасно розглядатися як засіб вдосконалення творчої індивідуальності, тому самостійна робота студентів (СРС) є однією з важливих складових навчального процесу.

Мета роботи

Визначити роль самостійної роботи студентів вищих медичних навчальних закладів, як початкового етапу адаптації майбутнього фахівця до роботи в лікувально-профілактичних закладах.

Завдання:

1. Визначити основні принципи організації самостійної роботи студентів.
2. Означити види та форми самостійної роботи студентів.
3. Довести важливість організації самостійної роботи студентів у медичних навчальних закладах, як етап адаптації майбутніх спеціалістів до роботи в лікувально-профілактичних закладах (ЛПЗ).

Об'єкт дослідження - самостійна робота студентів та її значення для процесу адаптації до роботи в лікувально-профілактичних закладах.

Предмет дослідження - самостійна робота студентів, як одна із важливих складових навчального процесу.

У широкому сенсі під самостійною роботою розуміють сукупність усієї самостійної діяльності студентів, як у навчальній аудиторії, так і за її межами, у контакт з викладачем та при його відсутності. Основним принципом організації самостійної роботи студентів є комплексний підхід, який направлений на формування навичок продуктивної та творчої діяльності студента на різних етапах навчання.

Клінічна та експериментальна патологія. 2017. Т.16, №2 (60)

Серед основних видів самостійної роботи студентів традиційно виділяють підготовку до лекцій, семінарських і практичних занять, до заліків та іспитів, презентацій, доповідей, написання рефератів, виконання лабораторних та контрольних робіт, рішення тестів та ситуаційних задач, проведення ділових ігор, участь у виконанні наукової праці [6,7].

Дуже часто від студентів можна почути незадоволеність великою кількістю навчального матеріалу, який вони повинні опанувати самостійно та ще й проявити творчий підхід. Але тільки самостійна робота навчить студента самостійно мислити, брати відповідальність за прийняте рішення на себе, відкривати в собі скритий потенціал творчості та креативного мислення. Усі ці якості дуже необхідні молодому фахівцю, незалежно від того в якому медичному закладі він буде працювати та з якою формою власності.

У процесі самостійної роботи студенти набувають не тільки практичні навички, але й формують психологічну впевненість у тому, що вони здатні при будь-якій ситуації знайти рішення проблеми. Також, СРС дає розуміння і колективної форми праці. Ці якості дуже важливі для майбутніх медичних працівників. Вміння працювати колегіально, у багатопрофільних бригадах - це основний напрямок роботи медицини справжнього та майбутнього.

СРС є важливою, як для студентів, так і для викладача. Необхідне осмислення спочатку викладачем, а потім студентом цілі, форми та завдання самостійної роботи. Яку ціль переслідує викладач обираючи саме цю тему для СРС. Які якості особистості студента він хоче розвинути. Як повинна бути організована ця робота (групова, або індивідуальна).

Особливу роль потрібно відвести важливості кінцевого результату виконаної роботи. Якщо він знецінений, або не має сенсу - ми отримуємо формально виконану роботу, та таке ж відношення до неї студента. Розуміємо, що користі від такої роботи дуже мало. Тому, стосовно кожної теми робочої програми, форми та завдання, методи та цілі повинні бути дуже ретельно осмислені спочатку викладачем [2,8]. Насамперед СРС - це стимуляція особистих якостей викладача, його особисте ставлення та розуміння ролі самостійної роботи студентів у навчально-виховному процесі, щодо подальшої адаптації молодого спеціаліста до роботи на первинних посадах та при зміні міста діяльності. Самос-

тійна робота може бути реалізованою безпосередньо в процесі аудиторних занять на лекціях, практичних і семінарських заняттях, при виконанні контрольних і лабораторних робіт та інших видах діяльності студента. Вона може здійснюватися в контакт з викладачем поза рамками аудиторних занять: на консультаціях з навчальних питань; у ході творчих контактів; при ліквідації заборгованості; при виконанні індивідуальних завдань. Насправді, відношення студентів до самостійної роботи багато в чому залежить від особистої творчості та креативності викладача, його бажання самому постійно навчатися, бажання дійсно навчити студента.

Викладач, як особистість і фахівець відіграє дуже важливу роль в навчально-виховному процесі. Деякі студенти на початку свого навчання не впевнені в правильності обраного навчального закладу та майбутньої професії. У такому випадку, для формування кваліфікованого спеціаліста, важливе значення має особистий приклад викладача, його відданість лікувальній справі, та обов'язково, його педагогічна майстерність. Відомо, що саме власний приклад викладача-лікаря, дуже часто спонукає студента до самостійної роботи, викликає зацікавленість до обраної професії, та, можливо, до наукової роботи.

Вирішення тестових завдань та ситуативних задач - один із методів у різноманітному наборі способів навчання студентів. Неможливо отримати ідеальну ситуацію в практичній діяльності медичного працівника, коли пацієнт прийшов, все розповів, а ми тільки, як що зможемо, встановимо діагноз. На практиці ми стикаємось із різними хворими, і часто в молодих спеціалістів виникає проблема встановлення з пацієнтом контакту для отримання необхідної інформації (збір анамнезу життя та захворювання), невміння вірно ставити запитання, мається на увазі, нівелювання навичок вербального та невербального спілкування. Метод спостереження сьогодні майже повністю заміщується додатковими методами обстеження та дослідження, що не завжди дозволяє медичному працівнику виставити вірний діагноз, і як наслідок - призначити ефективне лікування. Відсутність навичок спілкування та спостереження за пацієнтом, за родичами пацієнта призводить іноді до фатальних наслідків, що є великою проблемою в практичній медицині. Поважні колеги, які читають цю статтю не можуть не замислитися, що ми з вами готуємо медичних працівників для лікування хворих, а це важливо і для наших родичів і для нас самих. Тому наскільки ми визначимо проблему здатності молодого спеціаліста до клінічного спілкування та спостереження важливою, залежить і майбутній стан охорони здоров'я в Україні [4,5,8].

Можна говорити про професійне вигорання медичних працівників, викладачів. Про низьку заробітну плату та інше, але проблема навчання студентів є, та її необхідно вирішувати не тільки за рахунок створення університетських клінік. Це можна й потрібно вирішувати як в аудиторіях, так і на рівні міністерств при складанні навчальних планів і програм, з головними лікарями, які не дуже раді бачити студентів у своїх лікарнях. Насправді це архіважлива проблема навчання студентів

вищих медичних навчальних закладів України [1,3].

Ви можете запитати які форми та методи СРС можливо використовувати для формування клінічного мислення та спілкування у майбутніх лікарів. Їх дуже багато і все залежить від цілі, яку ставить викладач перед собою, а потім перед студентами, враховуючи обов'язково навчальну дисципліну та тему заняття. Можна дати студенту ситуаційну задачу на складання алгоритму дій та вербального діалогу. Наприклад: до лікарні прийшов пацієнт, який не може чітко в реєстратурі обрати фахівця до якого необхідно звернутися. Як слід поступити співробітнику лікарні? Коли вже цей пацієнт дійшов до потрібного йому лікаря, але в нього проблеми з вербальним спілкуванням (не вміє чітко сформулювати речення, малий запас слів або дефекти мовлення), ще й проблеми з проявом емоцій та їх визначенням. Що робити в даному випадку? Як потрібно поводитись медичному працівнику? Які особисті якості необхідно мати молодому спеціалісту при спілкуванні з таким пацієнтом? Чи має лікар право на професійне вигорання (коли він вже не може, або вже не хоче спілкуватися із пацієнтом). На сам випадок, проблема спілкування між лікарем та пацієнтом, це в першу чергу проблема медичного персоналу. Коли ми приймаємо студента до навчального закладу, ми зовсім не враховуємо його особисті психологічні вроджені та набуті якості. Якщо дати студенту на самостійну роботу скласти тестові завдання, тобто вибрати коректні відповіді, він може виконати їх дуже добре, але це не навчить його співчувати, не надасть навичок вербального спілкування та не виріше проблеми формування клінічного мислення.

Так, ми зараз підіймаємо питання професійної придатності медичного працівника які стосуються не тільки медичних знань, а і психологічних особливостей. Про емпатійні якості (здатність медичного працівника емоційно відповідати на переживання інших, співчувати, співпереживати), тільки говорять у медичних колах, але не відводять належного місця. Ці якості повинні також розвиватися в процесі навчально-виховної роботи. І однією з форм може бути СРС. Якщо медичний працівник буде мати ці якості - на нашу думку, ми отримаємо зниження професійного вигорання та скорішу адаптацію до роботи. Головні лікарі перестануть втрачати хороших спеціалістів і час на пошуки та навчання нових (все це таким чи іншим чином впливає на робочий процес) [1,4].

Висновки

Правильна організація та медико-психологічний супровід проведення теоретичних і практичних занять, спілкування з реальними пацієнтами та клінічними випадками, неформальне відношення співробітників, а особисто головних лікарів, до проходження навчальної, преддипломної практики, інтернатури (це є формами самостійної роботи) - все це сприяє прискоренню та полегшенню процесу адаптації до спеціальності медичних працівників.

Використання різноманітних форм та методів організації, проведення та оцінювання самостійної роботи студентів - це запорука формування кваліфікова-

ного спеціаліста, і як наслідок, це розвиток майбутнього нашої Української медицини.

Список літератури:

1. Базаров Т.Ю. Управление персоналом. Практикум: учеб. пособие Москва: ЮНИТИ-ДАНА, 2012. 240 с.
2. Варій М.Й. Психологія особистості: навч. пос. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 592 с.
3. Водопьянова Н.Е., Старченкова Е.С. Синдром выгорания: диагностика и профилактика. 2-е изд. СПб.: Питер, 2009. 336 с.
4. Літвак А.І. Дослідження системи управління медичного закладу: навч. посіб. Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2005. 142 с.
5. Мейган М. Работа с персоналом: введение в должность. СПб.: Питер, 2002. 160 с.
6. Методологічні засади педагогічного дослідження: монографія/авт. кол.: Є.М. Хриков, О.В. Адаменко, В.С. Курило та ін.; за заг. ред. В.С. Курило, Є.М. Хриков; Держ. закл. "Луган. нац. Ун-т імені Тараса Шевченка". Луганськ: Вид-во ДЗ "ЛНУ імені Тараса Шевченка", 2013. 248 с.
7. Силласте Г.Г., Письменная Е.Е., Белгорокова Н.М. Самостоятельная работа студентов: методические рекомендации. Москва, 2013. 35 с.
8. Собчик Л.Н. Управление персоналом и психодиагностика: практическое руководство. Москва: ООО "Компания БОРГЕС", 2010. 186 с.

References:

1. Bazarov T.YU. Upravlinnya personalom [Personnel Management]. Praktikum: navchannya. Posobye Moskva: YUNYTY-DANA, 2012. 240 s.

Відомості про авторів:

- Анцупова В.В., к.мед.н., асистент кафедри фізіології ім. Я.Д. Кіршенבלата, ВДНЗ України "Буковинський державний медичний університет", Чернівці, Україна
- Гришняєва О.В., пошукувач кафедри психотерапії, Харківська медична академія післядипломної освіти; лікар-психотерапевт, Харківська обласна клінічна психіатрична лікарня №3, Харків, Україна
- Григорук В.В., к.мед.н., асистент кафедри екстреної та невідкладної медичної допомоги, ортопедії та травматології, Харківський національний медичний університет, Харків, Україна
- Ушко Я.А., к.б.н., доцент кафедри фізіології ВДНЗ України "Івано-Франківський національний медичний університет", Івано-Франківськ, Україна
- Остапчук В.Г., к.мед.н., асистент кафедри педіатрії та медичної генетики, ВДНЗ України "Буковинський державний медичний університет", Чернівці, Україна

Сведения об авторах:

- Анцупова В.В., к.мед.н., ассистент кафедры физиологии им. Я.Д. Киршенבלата, ВГУЗ Украины "Буковинский государственный медицинский университет", Черновцы, Украина
- Гришняева О.В., соискатель кафедры психотерапии, Харьковская медицинская академия последипломного образования; врач-психотерапевт, Харьковская областная клиническая психиатрическая больница №3, Харьков, Украина
- Григорук В.В., к.мед.н., ассистент кафедры экстренной и неотложной медицинской помощи, ортопедии и травматологии, Харьковский национальный медицинский университет, Харьков, Украина
- Ушко Я.А., к.б.н., доцент кафедры физиологии, ВГУЗ Украины "Ивано-Франковский национальный медицинский университет", Ивано-Франковск, Украина
- Остапчук В.Г., к.мед.н., ассистент кафедры педиатрии и медицинской генетики, ВГУЗ Украины "Буковинский государственный медицинский университет", Черновцы, Украина

Information about authors:

- Antsupova V.V., PhD, Assistant of Physiology Department named by Ya.D. Kirschenblat, Higher State Educational Establishment of Ukraine "Bukovinian State Medical University", Chernivtsi, Ukraine.
- Grishnaeva E.V., Seekers of the Department of Psychotherapy, Kharkov Medical Academy of Postgraduate Education; doctor psychotherapist, Kharkov regional clinical psychiatric hospital №3, (Ukraine)
- Grygoruk V.V., PhD, Assistant of Emergency and Urgent Medical Care, Orthopedics and Traumatology Department, Kharkiv National Medical University (Ukraine)
- Ushko I.A., PhD, Associate professor of Physiology Department, Higher State Educational Establishment of Ukraine "Ivano-Frankivsk national medical university", Ukraine
- Ostapchuk V.G. PhD, Assistant of Pediatrics and Medical Genetics Department, Higher State Educational Establishment of Ukraine "Bukovinian State Medical University", Chernivtsi, Ukraine.

Надійшла до редакції 5.05.2017

Рецензент – проф. Р.Є. Булик

© В.В. Анцупова, О.В. Гришняєва, В.В. Григорук, Я.А. Ушко, В.Г. Остапчук, 2017